

Comemorarea lui Kodály Zoltán la Budapesta

Sub patronajul Academiei de științe și al principalelor instituții muzicale din R. P. Ungară a avut loc, la Budapesta, între 12 și 17 decembrie, comemorarea a nouăzeci de ani de la nașterea lui Kodály Zoltán, personalitate cu aură mondială a muzicii și culturii artistice maghiare, compozitor, folclorist, muzicolog, filolog, pedagog și animator cu efecte revoluționare asupra contemporanilor săi.

De numele lui Kodály Zoltán, ca și de acela al lui Bartók Béla — cei doi compozitori și etnomuzicologi fiind atașați prin idealuri comune și printr-o strinsă prietenie — este legată acțiunea de descoperire a cîntecului popular, îngropat timp îndelungat sub artificiile de mare circulație ale muzicii lăutărești, crearea unor ansambluri corale, reforma învățămîntului muzical și, în general, ridicarea creației culte, din Ungaria perioadei interbelice, la un nivel capabil să deștepte interesul muzicienilor și al publicului de peste hotare. În același timp, Kodály este creatorul singpielului popular maghiar, cu *Hárry János* (1926) și *Székelly fonó* (1924—1932), o modalitate a expresiei muzicii de scenă pe care înaintea lui nimeni nu o experimentase în patria compozitorului. Opera sa beneficiază de valorile acumulate în folclor, de unde își trage de altfel sevele, limbajul, coloritul, mijloacele de exprimare și forma, urmînd căi proprii acestui temperament vulcanic, înzestrat cu o uriașă putere de muncă: pe lingă opera muzicală propriu-zisă, scrierile sale de filologie, muzicologie și pedagogie însumează mii de pagini, ele deschizînd o nouă epocă în muzica maghiară și în relațiile auditorilor cu ea.

Datorită noutății și valorii ei, creația lui Kodály a beneficiat, ca și aceea a lui Bartók, de interpreți de seamă în lumea întregă, ceea ce a adus servicii neprețuite însăși artei maghiare și mai bunei cunoașteri a ei de către opinia publică mondială. Concentrat asupra valorilor ce-i defineau personalitatea, dar deschis mereu adierilor inovatoare venite din afară, Kodály a imprimat întregii sale opere amprenta unei răspicute apartenențe naționale, prin care a trezit ecouri complexe în public. Sistemul său de solmizare și de dezvoltare din vîrsta copilăriei a simțului muzical constituie azi baza învățămîntului muzical din R. P. Ungară, fiind însușit și de alții. A fost, pînă la moartea sa, survenită în 1967, maestrul și animatorul noilor generații de compozitori maghiari, ca și al întregii mișcări muzicale din patria sa.

Săptămîna ce i s-a consacrat, cu prilejul comemorării, a cuprins o serie de manifestări diverse, ca spectacole, concerte, celebrul singpiel *Hárry János* pe scena teatrului de păpuși, recitaluri, un concurs național de canto, purtînd numele compozitorului, o sesiune de comunicări la Academia de științe și o expoziție comemorativă. În cadrul sesiunii de comunicări, compozitorul și muzicologul Doru Popovici și-a prezentat un studiu despre *Poli-fonia în corurile de copii ale lui Kodály*,* bucurîndu-se de aprecierea participanților, între care cronicarii muzicali titulari ai unor mari cotidiane de pe continent (*Le Monde*, *Times*, *Frankfurter Rundschau*, *Die Presse*, *Pravda* etc.)

Kodály Zoltán
și Bartók Béla
în tinerețe

Săptămîna festivă a debutat, la 12 decembrie, cu un recital de cîntece pe teme populare și muzică de cameră instrumentală de Kodály, în sala mică a Academiei de muzică, făcînd o bună introducere în substanța alchimiei artistice a compozitorului, a cărui inspirație a utilizat de la început sugestiile creației colective a folclorului național.

În sala mare a Academiei de muzică a concertat, la 13 decembrie, Cvartetul de coarde „Bartók”, o formație cunoscută în întreaga lume muzicală și socotită drept cea mai bună nu numai în patria sa, dar și printre cele mai bune de pe continent. În programul omagial au figurat *Cvartetul în Mi major K.W. 428* de Mozart, *Cvartetul în mi minor, op. 59 no. 2* de Beethoven și *Cvartetul No. 3* de compozitorul maghiar Kadosa Pál, lucrare a cărei vigoare o garantează o bogată fantezie melodică și tensiune sufletească, încadrîndu-se în sfera atonalismului și a expresionismului tirziu. Interpretarea ei, ca și a lucrărilor clasice, a fost ilustrată de purismul intonației și al stilului, ca și de o puternică participare afectivă a membrilor excelentei formații.

Seara următoare s-a prezentat *Hárry János* la Teatrul de păpuși din Budapesta, spectacol care a satisfăcut și cele mai mari exigențe, atît prin fantezia montării și caracterul ludic al jocului de păpuși, cît și prin nivelul muzical al interpretării vocale. El a ilustrat aria largă de răspîndire a acestui singpiel, a cărui popularitate e o realitate și nu doar un slogan, beneficiînd în rîndurile spectatorilor nevirstnici, ca și a celor maturi, de multă simpatie, dovadă că spectacolul a intrat în a trei suta serie de reprezentații într-un interval de numai doi ani (în noua sa formă).

Concertul de gală, marcînd aniversarea a nouăzeci de ani de la nașterea lui Kodály, a fost susținut, în marea sală de audiții a Academiei de muzică, de Orchestra simfonică din Budapesta, condusă de Ferencsik János. Ansamblul acesta, tutelat de Radioteleviziunea Maghiară, se află azi la nivelul orchestrelor cu vechi tradiții de pe continent și este într-o permanentă conexiune cu evoluția muzicii naționale din ultimii douăzeci și cinci de ani, ca și de altfel cu creația și arta interpretativă de pe glob.

*)Publicat în numărul de față (N.R.)

În frunte cu dirijorul Lehel György, care aspiră spre acele valori care girează autenticitatea stilistică a operelor cîntate, orchestra a cîștigat o personalitate bine conturată și și-a format un repertoriu bogat, lucrările compozitorilor maghiari figurînd în el în număr mare. Sub bagheta lui Ferencsik János, seniorul dirijorilor din R. P. Ungară, au fost executate *Suita „Hárry János”, Psalmus Hungaricus* și cîteva piese coral-orchestrale, cîntate de Corul mixt și Corul de copii al Radioteleviziunii (*Fetele norvegiene, Inserare, Salut și Lengyel László*), solist fiind tenorul Réti József.

..în mijlocul unui cor de copii din Budapesta

Cu intuiția acută a hotarelor dintre folclor și transfigurarea artistică a elementelor lui, Kodály a polarizat în creația sa toate intonațiile din muzica populară care puteau transmite imagini revelatoare despre sufletul național, scoțînd mijloacele de limbaj utilizate din captivitatea jocurilor sterile ale modernismului experimental. El a refuzat să creeze sub semnul vreunei formule estetice în vogă de-a lungul vieții sale, negînd orice formulă și proclamînd autonomia absolută a propriei sale viziuni. După ce asimilase întregul registru al experiențelor artei populare, ca și pe acel al impresionismului și expresionismului, și-a plămuit un limbaj modern după propria-i concepție, cu particularități stilistice ce suscită în ascultători o nouă sensibilitate estetică. Astfel, vasta sa operă — fie că e vorba de lucrări corale, vocal-simfonice, instrumentale, de scenă sau simfonice — este unitară sub raportul tonului foarte particular, egal mereu cu el însuși în ciuda unei game largi a formelor și genurilor abordate.

La 17 decembrie, pe scena Operei Maghiare s-a prezentat *Székely fonó* (*Claca secuiască*), un singspiel într-un act,

care vehiculează, într-o suită alertă și printr-o anecdotică dramatică, viața, obiceiurile, psihologia, arta populară a secuilor, anticipînd — la data cînd a fost compus — formulele majore de preluare și prelucrare în muzica cultă a folclorului. Sub bagheta aceluiași Ferencsik János, care este unul dintre interpreții de talie mondială cei mai familiarizați cu opera lui Kodály, lucrarea de o adîncă vibrație emotivă a avut parte de o bună punere în scenă de către Békés András, în decorurile lui Forray Gábor, costumele lui Márk Tivadar și coregrafia lui Seregi László, rolurile solistice fiind susținute de Melis György, Komlossy Erzsébet, Barlai Zsuzsa, Ágay Karola, Korondy György și Palesó Sándor. Aici a apărut pentru întîia oară în arta lui Kodály sinteza limbajului său muzical nou, orientat spre adecvarea perfectă a dansului și cîntecului popular la expresia muzicii culte. Folclorul devenea astfel o exprimare estetică de cel mai înalt nivel, cîștigînd o densitate particulară și o individualitate stilistică articulată solid pe tradițiile muzicii universale.

Săptămîna festivă Kodály de la Budapesta a prilejuit astfel, pentru oaspeții numeroși de peste hotare, un contact substanțial cu arta și orientările estetice ale marelui muzician-cetățean maghiar. Folclorul poporului său a găsit în creația lui variată o expresie copleșitoare, într-un moment cînd muzica din Ungaria era tulburată de tentațiile modernismului, lipsit de rădăcini naționale, izbutînd — la fel ca Bartók și împreună cu el — să reintegreze arta muzicală maghiară în circuitul universal printr-o vîguroasă și impetuoasă notă stilistică inedită.

Invitații străini s-au bucurat de ospitalitatea agenției internaționale de concerte *Interkoncert*, datorită căreia au fost înlesnite contacte între specialiștii prezenți la frumoasa manifestare din capitala R. P. Ungare, ea devenind în acest fel și o sursă a schimbului de opinii privind semnificația artei, și a muzicii indeosebi, în continua dezvoltare a relațiilor dintre popoare și culturile lor.

GEORGE SBĂRCEA

